

Reflexe a „zpředměťování“ / „Zpředměťování“ a reflexe

Zpředměťující tendence starého řeckého myšlení je výsledkem kombinace několika „faktorů“, které není snadné rozebrat a rekonstruovat a mezi nimiž převažují faktory dějinné (tedy nepřevoditelné na nějaké mimodějinné základy či elementy, tedy např. na nějakou lidskou „přirozenost“ nebo na nějaké psychické, neurofyziologické nebo dokonce genetické apod. fenomény). Zdá se, že podrobení praktických zkušeností při každoročním novém rozměřování zatopených a zabahněných políček egyptských zemědělců na březích Nilu bylo podrobena reflexi – snad Thaletem, jak praví tradice, přičemž „problém“ sám byl přenesen (transponován) do zcela jiného, totiž naprosto „abstraktního“, tj. geometrického kontextu. Thales (nebo kdo na to jako první přišel) už musel něco třeba jen velmi primitivního o přímkách, trojúhelnících, kružnici, průměru kružnice atp. vědět, a v Egyptě byl upozorněn na m pořádnou praktickou důležitost stanovení resp. konstruování „pravého úhlu“ v určitém daném bodě. Ve všech zmíněných uměle konstruovaných geometrických „objektech“ šlo o něco „míněného“, s čím bylo možno – v myšlenkách – zacházet jako s pevnými a neproměnnými „předměty“. Jak vůbec mohlo dojít k tomu, že takové nikdy v prostoru ani v čase „nejsoucí“, „neexistující“ míněné předměty (intencionální předměty) mohly být v představách ustaveny a míněny? To bylo právě to, co neobyčejně zaujalo a nadále přitahovalo staré řecké myslitele. To byl pro ně skutečný „objev“, aspoň se jim to tak jevilo. Geometrické obrazce nebo (pro pythagorejce) čísla se jim jevily jako jakési nové, samostatné, ale velmi odlišné „skutečnosti“, které však nebyly závislé na nedokonalosti lidských smyslových orgánů, ale mohly být „míněny“ s naprostou přesností (přičemž tato přesnost byla kontrolovatelné v rámci pouhého myšlení a nemusela být ověřována v nějaké „praxi“, rozumí se jiné než myšlenkové, neboť ta za „praxi“ vůbec nebyla považována).

(Písek, 080912-1.)